

УДК 930.1(477)

СТАН ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА МИКОЛАЇВЩИНІ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ОБЛАСНИХ ГАЗЕТ (КІНЕЦЬ 40-50 РР. ХХ СТ.)

Грибеник Марина Вікторівна, магістр, викладач історії Миколаївського коледжу бізнесу і права, м. Миколаїв.

На основі матеріалів періодичних видань, визначено та проаналізовано головні проблеми шкільної освіти області. Встановлено ступінь взаємодії між пресою та визначеною галуззю.

Ключові слова: періодичні видання, стаття, замітка, освіта, відлига, закон, постанова, освітня реформа.

ВСТУП

Сучасна трансформація українського суспільства активізувала інтерес вітчизняної історичної науки до аналізу за новими акцентами джерельної бази накопиченої в попередній період. Однією з актуальних проблем історичної науки стало дослідження періодики, своєрідної скарбниці подій і фактів, – зосередження величезної кількості матеріалів, що дозволяють вивчити історію розвитку освіти кінця 40-50-х рр. ХХ ст.

Матеріали української преси, як масового історичного джерела, знайшли відображення в роботах Тернопільського Ю., Рудого Г., Барана В., Баковецької О. [1, 2, 3, 4]. Однак, у сучасній історіографії відсутні аналітичні дослідження періодичних видань, як джерел вивчення культурної спадщини півдня України в цілому, і безпосередньо Миколаївської області кінця 40-50-х рр. ХХ ст.. Найчастіше джерелом та об'єктом вивчення культурної спадщини виступають архівні документи і нормативно-правові акти.

РЕЗУЛЬТАТИ (основний текст роботи)

Досліджуючи публікації обласних газет того часу - «Південна правда» та «Бугская заря» - автор даної статті ставить такі завдання: у відповідності до політичних реалій того часу показати можливості відображення періодичними виданнями освітніх процесів та реформ у краї; виявити у масиві газетних публікацій інформаційний матеріал, що заслуговує використання у процесі науково-історичних досліджень сьогодення.

Період кінця 40-50-х рр., у сучасній історіографії, умовно поділяється на два історичних проміжки. Перший характеризується напруженням сил народу у відбудові зруйнованого окупантами народного господарства і впровадженням політики репресій, другий — лібералізацією суспільного життя (після смерті Й. Сталіна в березні 1953 р.) та спробою змінити модель радянської системи.

Характерною рисою першого періоду стало відродження зруйнованих війною освітніх закладів. Починаючи з 1946 р. в СРСР виходить низка нормативно-правових актів та партійних постанов, які сформували першочергові напрями розвитку освітньої галузі. Головними стали закони «Про п'ятирічний план відновлення та розвитку народного господарства СРСР на 1946-1950 рр.»[5] і «Про

п'ятирічний план відновлення та розвитку народного господарства УРСР на 1946-1950 рр.» (1946 р.) [6], постанови «Про стан загального обов'язкового навчання» (грудень 1947 р.) [7] та «Про читанки, хрестоматії і підручники з української літератури» (1951) [8]. Складовими частинами виконання нормативних приписів були: облік дітей шкільного віку; будівництво та ремонт шкіл; забезпечення учнів підручниками. Аналіз періодичного матеріалу періоду свідчить, що автори статей акцентували увагу на означених проблемах.

З приводу виконання прийнятих законів «Південна правда» у жовтні 1949 р. писала: «По Миколаївській області взято на облік всіх дітей, і особливо сиріт та дітей інвалідів Вітчизняної війни. Щоб надати їм матеріальну допомогу і забезпечити можливість відвідувати школи, створено фонд всеобучу в сумі понад півмільйона карбованців» [9]. Фонди всеобучу районів склалися з коштів які спрямовувалися колективами підприємств, учнів через збирання ними макулатури, металолому.

Відповідно до рішень XVI з'їзду КП(б)У (25-28 січня 1949 р.) про здійснення семирічної освіти, в Миколаївській області створювались нові школи. «Південна правда» у листопаді 1949 р. доповідала, що на базі повнокомплектних початкових шкіл відкрито 32 семирічні школи. Кількість учнів значно зростає [10]. Однак в цьому ж періодичному виданні опублікований матеріал, в якому зазначалося, що в першій чверті навчального року тільки в чотирьох районах Миколаївської області перестало навчатись без поважних причин 129 дітей: 34 - в Тилігуло-Березанському, 36 - в Новоодеському, 38 - в Баштанському, 21 - в Лисогорському [11]. Намагання за допомогою директивних постанов здійснювати щоденний суворий облік відвідування учнів, закономірно не сприяло покращенню ситуації. У 1952 р. в Миколаївській області 600 дітей не навчались. Найбільше у Володимирівському на Новоодеському райнах [12]. У 1955 р., за відомостями І. Торовика, наведених у «Південній правді» (16 листопада 1955 р.) інструктора відділу шкіл і вузів Миколаївського обласного комітету КПУ, в цілому по області 970 дітей віком від 7 до 15 років не відвідували шкіл. Більше 2000 дітей не охоплено навчанням у 8-10 класах [13]. Причинами даного стану називались: слабка матеріально-технічна база, незадовільна підготовка ряду вчителів до уроків і проведення їх на низькому ідейно-методичному рівні.

Місцева преса, висвітлюючи події в галузі освіти, керувалась гаслами загальносоюзних видань таких як «Правда», «Известия Советов депутатов трудящихся СССР» та республіканських газет: «Правда України», «Радянська Україна», «Робітнича газета». Якщо друкований орган ЦК партії називав будівництво шкіл – справою державної важливості, то обласні газети віддзеркалювали такі заяви у передових статтях [14; 15; 16].

У листопаді 1949 р. «Південна правда» писала про покращення умов для навчання школярів: «Тільки в цьому році методом народної відбудови заново зведено 7 шкільних приміщень. В основному, закінчено будівництво приміщень Вознесенської, Березнеговатської, Горожанської шкіл. Ряд шкільних приміщень було повернено, в тому числі будинок школи №5 м. Миколаєва» [17]. Наведені факти не мали загальної тенденції по області. З 1950 по 1956 рр. виходить серія заміток обласних газет під загальною рубрикою «Будівництво та ремонт шкіл», де міститься інформація про реальний стан речей на Миколаївщині. Так, у 1952 р.

призупинено будівництво Іванівської школи Арбузинського району [18], в Жовтневому районі відремонтовано тільки 10 шкіл з 52, в Баштанському – 6 з 36 [19]. В. Педь, інспектор школи Вознесенського районного відділу народної освіти, в липні 1953 р. акцентував увагу на відсутності необхідної кількості будівельного матеріалу для будівництва. Не вистачало цегли, заліза, лісу [20]. З обвинуваченнями на адресу адміністрації виступав директор середньої школи радгоспу ім. Шевченка О. Гриценко [21]. Як свідчить узагальнений нами матеріал, шкільна мережа не задовольняла наявних потреб навчальних закладів. До кінця 50-х років в окремих школах навчальний процес продовжував здійснюватися у дві-три зміни.

Особливо гострою проблемою для шкіл області стала майже повна відсутності підручників та зошитів. 31 грудня 1946 року ЦК ВКП(б) прийняв постанову «Про забезпечення шкіл підручниками» [22]. Однак, за матеріалами періодичних видань, навіть надруковані підручники дуже повільно доставлялися на місця. В липні 1951 р. «Правда» [23; 24], а в жовтні і миколаївська газета «Бугская заря», все ще звертали увагу на відсутності в області «добрих» підручників з окремих предметів [25]. Найбільш критичною вважалась ситуація з підручниками тих дисциплін, що тільки впроваджувалися до навчального процесу. За повідомленнями «Бугской зари»: «В окремих школах Вознесенського району з 1951 р. введено вивчення англійської мови, однак посібників для цього не достатньо. Так, семирічна Ястребінівська школа отримала всього 15 підручників для 5 класу, а учні інших класів вивчають мову без підручників» [26]. За даними «Південної правди» у 1952 р. лише нові школи отримували наочний матеріал на 50 тисяч карбованців кожна. Інші ж школи мали обходитися своїми силами [27]. Навіть у 1958 р. спостерігається нестача методичного матеріалу. За інформацією кореспондента О. Ільїна, саморобні паперові учбові посібники з математики, фізики, біології учні виготовляли самостійно [28].

Прагнення державної партії у повоєнний період консервувати тоталітарний режим в СРСР супроводжувався остаточним утвердженням сталінської ідеологічної доктрини. У цей час, з одного боку, - активізувалась пропагандистська обробка населення, з іншого – посилювався тиск на інтелігенцію. Монополія влади на визначення пріоритетних напрямів освіти та ідеологічний контроль поширювалися і на питання мовознавства. Постанова ЦК ВКП (б) з ідеологічних питань «Про журнали «Звезда» і «Ленинград» (1946 р.) [29] та боротьба з так званим космополітизмом, посилювали ідеологічний пресинг на школу. На перший план висувалось гіпертрофоване ідейно-політичне виховання у відповідності до вимог комуністичної партії, що ще більше дезорієнтувало школу в освітніх пріоритетах.

«Бугская заря» (15 листопада 1951 р.), в контексті з Постановою ЦК ВКП (б), вказувала на серйозні недоліки в ідеологічній роботі на Україні, що безпосередньо відносилося до діяльності шкіл в Миколаївській області. Зокрема у статті констатувалося, що «розвиток української літератури повинен проходити у тісному зв'язку з російською літературою»[30].

За твердженням редакції «Бугской зари», підвищити ідейний рівень викладачів передбачалося лекціями політробітників. Актуальними для мовознавців називалися такі теми: «Велика російська мова», «Пушкін - батько російської літературної мови». Серед великого масиву лекцій тільки одна присвячувалася

українській літературі: «Шевченко – засновник української літературної мови» [31]. Ідеологічний пресинг, як свідчить газетний матеріал, мав тотальний характер. Так, протягом 1952 р. в спеціальних рубриках «Південної правди» - «Районні наради вчителів» та «Бугской зари» - «За глибокі знання і успішність учнів» - незмінно обговорювалася необхідність «підвищувати ідейно-політичний рівень вчителів».

Провідна обласна газета «Південна правда» вказувала на необхідність проводити ідеологічну роботу навіть в позакласний час. «Всі вчителі мови і літератури нашої області повинні широко розгорнути позакласну роботу з використання кращих творів російської і української, особливо радянської літератури, творів, які сприяють формуванню світогляду радянського громадянина» [32]. Відповідно до потреб розроблялись списки рекомендованої літератури для учнів 5-10 класів.

У вересні 1953 р Першим секретарем ЦК КПРС стає М.Хрущов. Саме з його ім'ям пов'язані зміни в стрижневому наповненні змісту газетних статей 1953-1959-х рр. Досліджуючи миколаївську періодику даного історичного проміжку, потрібно акцентувати, що суттю кардинальних змін, які розпочалися після смерті диктатора, стає десталінізація всього суспільного життя. Поглиблення цих процесів увійшло в більш активну і радикальну стадію після XX з'їзду КПРС (лютий 1956 р.)

Розвиток народного господарства потребував кваліфікованих спеціалістів. Державна партія повинна була гарантувати підвищення загальноосвітнього рівня населення. У жовтні 1952 р. XIX з'їзд КПРС затвердив Директиви по п'ятому п'ятирічному плану розвитку країни на 1951-1955 рр., які передбачали два пріоритетних напрями розвитку шкільної освіти. По-перше, планувалось здійснити перехід з семирічної на загальну середню освіту школярів. По-друге, проголошувалась необхідність запровадження політехнізації навчання [33].

У вересні 1953 р. передовиця «Південної правди» під назвою «Новий навчальний рік в радянській школі», повідомляла про запровадження загального десятирічного навчання. Кількість середніх шкіл по Миколаївській області в 1953 р. досягла 130, тобто збільшилося в порівнянні з минулим роком на 21 школу і на 85 в порівнянні з 1950 р [34]. Позитивна динаміка зростання кількості шкіл пов'язана з тим, що діючі початкові школи перетворювались на середні.

Проблематичним залишалось питання забезпечення навчальним матеріалом. Так, відповідно до відомостей «Південної правди», на 1 вересня 1953 р. лише на 40% укомплектовані необхідними підручниками та зошитами школи Снігурівського, Володимирівського, Казанківського і Очаківського району [35].

Безумовно, науковий інтерес становить інформація вміщена в періодичних виданнях 1954-56-х рр. про організацію спільного навчання хлопчиків і дівчаток у тих школах, в яких з 1943 р. навчання відбувалось окремо. 1 липня 1954 р. Постанова Ради Міністрів СРСР відновила спільне навчання в усіх школах країни [36]. Завідуючий Миколаївського міського відділу освіти Д.С. Мінченко через «Південну правду» повідомляв: «Спільне навчання запроваджується в 1-9 класах і повинно торкнутися 10 шкіл Миколаєва. Це жіночі школи №№2, 4, 5, 15, 16, 17, 35 і чоловічі №№1, 18, 39». Відновлення спільного навчання, на наш погляд, мало позитивні наслідки. Так, за підсумками наступного навчального року було

виявлено, що в таких школах загальна успішність учнів у школах спільного навчання зросла з 87,3% до 91,6%. [37]

Відповідно до рішень XX з'їзду КПРС (14-25 лютого 1956 р.), розпочалося реформування суспільства, що позначилося на стані освіти. В цей час виходять постанови Ради Міністрів СРСР «Про скасування оплати за навчання у старших класах середніх шкіл, в середніх спеціалізованих та вищих учбових закладах» [38], «Про організацію шкіл-інтернатів» [39], розпорядження Ради Міністрів СРСР «Про створення шкіл та груп подовженого дня» [40]. Відповідно до двох останніх документів метою їх видання визнавалося посилення партії допомоги родині у вихованні дітей. Держава намагалась передати виховні функції від родини школі. Для цього за розпорядженням Ради Міністрів СРСР від 13 жовтня 1956 р., розгортається мережа груп подовженого дня та шкіл-інтернатів, які повинні були стати «вогнищем комуністичного виховання».

«Південна правда» у квітні 1959 р. повідомляла, що в групи подовженого дня приймаються діти матерів-одиначок, а також тих батьків, які не могли забезпечити необхідний догляд за ними в позашкільний час. Групи подовженого дня для 1-4 класів визналися дієздатними і за півроку кількість їх зросла вдвоє та досягла 37 [41]. В місяць батьки сплачували 30 карбованців, що вважалося помірною платою.

Липневий номер 1956 р. «Південної правди» вийшов з великою статтею на першій полосі: «Школам-інтернатам – постійну увагу». Школи-інтернати, на думку авторів, повинні не тільки замінити дітям сім'ю, але й захистити їх від «пережитків» капіталізму та долучити до праці. В статті наголошувалось, що в Миколаївській області необхідно збудувати 20 шкіл-інтернатів на 6000 чоловік. Однак, відповідно до вміщеної в «Південній правді» інформації, задекларований план систематично не виконували трести «Миколаївбуд» та облбудтрест [42].

В контексті з директивою п'ятого п'ятирічного плану розвитку СРСР на 1951-1955 рр., щодо необхідності запровадження політехнічного навчання, з 1954 р., в УРСР проводився експеримент з виробничого навчання учнів старших класів на базі промислових підприємств, колгоспів та радгоспів.

Трудове виховання та політехнізація навчання забезпечувались переглядом навчальних планів, програм, підручників. В жовтні 1955 р. «Південна правда» публікує доповідь міністра освіти УРСР Г. П. Пінчука, який наголошує на посиленні зв'язку теорії з практикою в процесі вивчення основних наук. У навчальні плани шкіл вводяться практичні заняття в навчальних майстернях, уроки ручної праці [43].

Про підвищену увагу до даної проблеми свідчить велика кількість публікацій в місцевій пресі. Ось невеликий перелік статей, які можна знайти в газетах Миколаєва: «Факти нашої дійсності» (13 листопада 1956 р.) [44], «Переймають досвід кращих шкіл Харкова» (18 листопада 1956) [45], «До січневих нарад учителів» та «Шлях до майбутніх професій» М. Доражака і М. Рапорта (04.01.1956) [46], «Любовно і вимогливо вчити молоде покоління» О. Мінченко (08.01.1956) [47]. Ці, та інші статті окреслювали вектори головних проблем, що повстали перед школою при впровадженні політехнізації. По-перше, підготовка викладачів класів з виробничим навчанням [48] і забезпечення учнів спеціальними підручниками з праці [49]. По-друге, організація та устаткування майстерень. Справжніх обладнаних майстерень у більшості середніх шкіл області не існувало

[50]. За свідченнями В. Паншина, завідуючого Сталінським районним відділом народної освіти м. Миколаєва, діти користувалися інструментами для дорослих, які були їм не під силу. В грудні 1956 р. редакція «Південної правди» акцентувала увагу, що у середній школі №2 навчальні майстерні розташовані в підвалі, а в школах №№14, 19, 21, 27, 43 вони взагалі створені формально [51]. Таким чином, у гонитві за кількісними показниками втрачалась якість навчання. На порядок денний ставало питання про вдосконалення системи навчання і виховання підростаючого покоління.

Окремим масивом серед публікацій, присвячених школі, виділяються матеріали щодо проведення освітньої реформи кінця 1950-х рр. Починаючи з листопада 1958 року виходить ряд об'ємних статей присвячених обговоренню Тез ЦК КПСР і Ради Міністрів України про зміцнення зв'язку школи з життям і про подальший розвиток освіти в країні. Згідно запропонованого плану середня освіта поділялась на два етапи [52]. На першому етапі реформи замість існуючої семирічної школи обов'язковою ставала восьмирічна школа. Пріоритетними напрямками такої школи оголошувалися трудове та політехнічне навчання, забезпечення більш широкого кола знань, усунення навчального перевантаження. На другому етапі пропонувалось декілька шляхів завершення середньої освіти на основі поєднання навчання з продуктивною працею. Перший напрям, йому приділялась найбільша увага, скеровував молодь після закінчення восьмирічної школи йти на виробництво та навчатися в школі робітничої і сільської молоді. Другий шлях: отримувати освіту в середній загальноосвітній трудовій політехнічній школі з виробничим навчанням. Ще одна можливість отримання повної середньої освіти гарантувала навчання в технікумах. Однак, декларативні заяви правлячої партії про права молоді на різні форми здобуття освіти, здебільшого залишалися лише прокламацією. Партійний радянський апарат перш за все спрямовував молодь на перший варіант отримання освіти. Підтвердженням виступають статті «Південної правди» та «Бугской зари» за листопад 1958 р., які віддзеркалювали передовиці всесоюзної «Правди», популяризуючи подальше навчання молоді без відриву від виробництва [53].

25 грудня 1958 р., в СРСР прийнято закон «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти». Відповідно до ст. 42 названого закону перебудову спеціалізованої освіти передбачалось здійснити протягом 3-5 років, починаючи з 1959 р. У Миколаєві на той час працювала сорок одна школа: одна початкова, дванадцять семирічних та двадцять вісім середніх [54].

В «Південній правді» від 7 липня 1959 р. надруковано план змін, що повинні відбутися завдяки реформі, відповідно до якого всі дванадцять семирічних шкіл реорганізовувалися у восьмирічні трудові школи. З першого по четвертий класи повинні працювати за новими навчальними планами та програмами, сьомі класи – за перехідними, що дало б змогу всім учням 1-7 класів закінчити восьмирічну школу. Планувалось зробити восьмирічною нову школу № 45, яка будувалася на Новому Водопої. В школі № 23, де навчалися переростки, не передбачалося створювати 9 та 10 класи. У 1960 р названа школа реорганізована у восьмирічну [55].

Реорганізація шкіл Миколаєва проводилась в два етапи. 18 середніх шкіл переводилися на 11-річне навчання. 9 середніх шкіл (№№ 4, 5, 6, 8, 9, 14, 16, 26, 31) залишалися десятирічними. Ця черговість викликана двома обставинами: по-перше, потребою забезпечити (протягом всіх років реорганізації) необхідні контингенти для вищих та спеціальних середніх учбових закладів; по-друге, певна частина середніх шкіл ще не мала відповідних умов, у тому числі матеріальної бази, для переведу їх на 11-річне навчання. Виробниче навчання в десятирічних школах залишалося як і раніше, з 8 класу, а в одинадцятирічних – з 9 класу, і тривало три роки. За класами закріплювалась певна виробнича база (завод, фабрика), де учні здобували конкретну виробничу спеціальність [53].

ВИСНОВКИ ТА НАПЯМИ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Таким чином, за матеріалом Миколаївської обласної преси, вже у 1960 р. у місті працювало 14 восьмирічних шкіл. Їх випускники як йшли працювати на виробництво, так і продовжували навчання в 11-річній середній школі або технікумах.

Хоча нова система освіти відповідала потребам часу і містила ряд принципово необхідних та актуальних орієнтирів, позитивні зміни освітньої реформи другої половини 50-х рр. нівелювалися хрущовським волюнтаризмом.

В цілому, на підставі авторського аналізу наявних матеріалів преси, виявлена тенденція калькування загальносоюзних та республіканських газет у тематичному спрямуванні статей надрукованих у миколаївських виданнях.

Загалом звернення «Південної правди» та «Бугской зари» до названої тематики відбувалося в залежності від політичної кон'юктури та державних кампаній, що спрямовувалися на вирішення економічних та освітніх програм. В той же час, перевагою обласних газет стало швидке реагування на події, які відбувалися в галузі освіти, та певною мірою критичне оцінювання її стану у період, що розглядається.

Література

1. Тернопільський Ю. Українська преса з перспективи 150-ліття/ Тернопільський Ю. — Джерсі-Ситі: Вид-во М. П. Коця, 1974.— 176 с.
2. Рудий Г. Газетна періодика – джерело вивчення проблем української культури 1917-1920 рр./ Рудий Г. – К.: Інститут історії України НАН України, 2000. – 441 с
3. Баран В.К. Україна після Сталіна: нарис історії. 1953–1985 рр. / В.К. Баран. – Львів: МП „Свобода”, 1992. – 134 с.
4. Баковецька О.О. Проблеми розвитку вищої освіти у 90-х рр. ХХ ст. та їх відображення у періодичній пресі Півдня України / Баковецька О.О. // Наукові праці. Історичні науки: науково-методичний журнал. - Миколаїв : Видавництво МДГУ ім. Петра Могили, 2003 - N 13 - С. 120-124.
5. Сборник документов и материалов по истории СССР советского периода (1917-1958гг). – М., Московский университет, 1966. – С. 223
6. Південна правда. -1946. – 11 вересня.
7. Постанова ЦК КП(б)У «Про стан загального обов'язкового навчання» // Радянська школа. - 1958. - №1. С.12-14.
8. Постанова ЦК КП(б)У «Про читанки, хрестоматії і підручники з української літератури // Радянська школа. – 1951. - №5. С.12-14.
9. Південна правда. – 1949. - 29 жовтня.
10. Південна правда. – 1949. – 30 листопада.

11. Там само.
12. Південна правда. – 1952. - 20 грудня.
13. Південна правда. – 1955. – 16 листопада.
14. Південна правда. – 1950. – 4 січня.
15. Бугская заря. – 1952. – 1 августа.
16. Південна правда. – 1952. – 27 липня.
17. Південна правда. – 1949. – 30 листопада.
18. Південна правда. – 1952. – 3 липня.
19. Південна правда. - 1952. – 13 липня.
20. Південна правда. - 1953. – 1 липня.
21. Південна правда. – 12 березня. – 1958.
22. Сборник документов по истории СССР (1946-1958). /под ред. В. З. Дробижева. – М., Высшая школа. 1981. - С. 224.
23. Правда. – 1951. – 11 июля.
24. Правда. – 1951. – 13 июля.
25. Бугская заря. – 1951. – 11 октября.
26. Там же.
27. Південна правда. – 1953. – 30 серпня.
28. Південна правда. – 1958. – 11 лютого.
29. Постановление Оргбюро ЦК ВКП(б) О журналах «Звезда» и «Ленинград» от 14 августа 1946 г. Власть и художественная интеллигенция. Документы ЦК РКП(б) — ВКП (б), ВЧК — ОГПУ — НКВД о культурной политике. 1917-1953. / Под ред. А.Н. Яковлева. - М.: Международный фонд «Демократия», 1999. - С. 587-591.
30. Бугская заря. – 1951. – 15 ноября.
31. Бугская заря. – 1951. – 18 декабря.
32. Південна правда. – 1955. – 1 жовтня.
33. Південна правда. – 1952. – 11 жовтня.
34. Південна правда. – 1953. – 1 вересня.
35. Там само.
36. О введении совместного обучения в школах Москвы, Ленинграда и других городов // Сборник приказов и распоряжений Министерства просвещения РСФСР. – М., 1954, – N 34 – С. 3.
37. Південна правда. – 1956. – 8 січня.
38. Об отмене платы за обучение в старших классах средних школ, средних специальных и высших учебных заведениях СССР. Постановление Совета Министров СССР 6 июня 1956 г. // Народное образование в СССР. Общеобразовательная школа. Сборник документов. 1917-1973. – М.: Педагогика, 1974. – С. 192-194.
39. Сборник Законов СССР и указов Президиума ВС СССР – М.: Госполитиздат. – 1966. – С. 200-211.
40. Збірник постанов і розпоряджень Уряду УРСР - №6 - 1959 р. – С. 8-14.
41. Південна правда. – 1959. – 15 квітня.
42. Південна правда. - 1956. – 7 липня.
43. Південна правда. - 1955. – 1 жовтня.
44. Південна правда. - 1956. – 13 листопада.
45. Південна правда. – 1956. – 18 листопада.
46. Південна правда. - 1956. – 4 січня.
47. Південна правда. – 1956. – 8 січня.
48. Південна правда. – 1958. – 12 лютого.
49. Південна правда. – 1959. – 27 січня.
50. Південна правда. – 1955. – 28 жовтня.
51. Південна правда. – 1956. – 26 грудня.
52. Південна правда. – 1958. – 16 листопада.
53. Правда. – 1958. – 18 ноября.

54. Закон СССР «Об укреплении связи школы с жизнью и о дальнейшем развитии системы народного образования в СССР». – 24 декабря 1958 г. // Народное образование в СССР. Общеобразовательная школа. Сборник документов. 1917-1973 гг. / сост. А. А. Абакумов, Н. П. Кузин, Ф. И. Пузырев, Л. Ф. Литвинов. – М.: Педагогика, 1974. – С. 53-61.
55. Южная правда. – 1959. – 7 июля.
56. Там же.

REFERENCES

1. Тепнопил's'kyj Ju. Ukrai'ns'ka presa z perspektyvy 150-littja/ Тепнопил's'kyj Ju. — Dzhepsi-Syti: Vyd-vo M. P. Kocja, 1974. — 176 p.
2. Rudyj G. Gazetna periodyka – dzherelo vyvchennja problem ukrai'ns'koi' kul'tury 1917-1920 rr./ Rudyj G. – K.: Instytut istorii' Ukrai'ny NAN Ukrai'ny, 2000. – 441 p.
3. Baran V.K. Ukrai'na pislja Stalina: narys istorii'. 1953–1985 rr. / V.K. Baran. – L'viv: MP „Svoboda”, 1992. – 134 p.
4. Bakovec'ka O.O. Problemy rozvytku vyshhoi' osvity u 90-h rr. HH st. ta i'h vidobrazhennja u periodychnij presi Pivdnja Ukrai'ny / Bakovec'ka O.O. // Naukovi pracj. Istorychni nauky: naukovometodychnyj zhurnal. - Mykolai'v : Vydavnytstvo MDGU im. Petra Mogyly, 2003 - N 13 - P. 120-124.
5. Sbornyk dokumentov y materyalov po ystoryy SSSR sovetskogo peryoda (1917-1958gg). – M., Moskovskij universytet, 1966. – С. 223
6. Pivden'na pravda. -1946. – 11 veresnja.
7. Postanova CK KP(b)U «Pro stan zagal'nogo obov'jazkovogo navchannja» // Radjans'ka shkola. - 1958. - №1. S.12-14.
8. Postanova CK KP(b)U «Pro chytanky, hrestomatii' i pidručnyky z ukrai'ns'koi' literatury // Radjans'ka shkola. – 1951. - №5. S.12-14.
9. Pivden'na pravda. – 1949. - 29 zhovtnja.
10. Pivden'na pravda. – 1949. – 30 lystopada.
11. Tam samo.
12. Pivden'na pravda. – 1952. - 20 grudnja.
13. Pivden'na pravda. – 1955. – 16 lystopada.
14. Pivden'na pravda. – 1950. – 4 sichnja.
15. Bugskaja zarja. – 1952. – 1 avgusta.
16. Pivden'na pravda. – 1952. – 27 lypnja.
17. Pivden'na pravda. – 1949. – 30 lystopada.
18. Pivden'na pravda. – 1952. – 3 lypnja.
19. Pivden'na pravda. - 1952. – 13 lypnja.
20. Pivden'na pravda. - 1953. – 1 lypnja.
21. Pivden'na pravda. – 12 bereznja. – 1958.
22. Sbornyk dokumentov po ystoryy SSSR (1946-1958). /pod red. V. Z. Drobyzheva. – M., Vysshaja shkola. 1981. - S. 224.
23. Pravda. – 1951. – 11 yulja.
24. Pravda. – 1951. – 13 yulja.
25. Bugskaja zarja. – 1951. – 11 oktjabrja.
26. Tam zhe.
27. Pivden'na pravda. – 1953. – 30 serpnja.
28. Pivden'na pravda. – 1958. – 11 ljutogo.
29. Postanovlenye Orgbjuro CK VKP(b) O zhurnalah «Zvezda» y «Lenyngrad» ot 14 avgusta 1946 g. Vlast' y hudozhestvennaja yntellygencija. Dokumenty CK RKP(b) — VKP (b), VChK — OGPU — NKVD o kul'turnoj polytjke. 1917-1953. / Pod red. A.N. Jakovleva. - M.: Mezhdunarodnyj fond «Demokratija», 1999. - S. 587-591.
30. Bugskaja zarja. – 1951. – 15 nojabrja.
31. Bugskaja zarja. – 1951. – 18 dekabrja.
32. Pivden'na pravda. – 1955. – 1 zhovtnja.

33. Pivdenna pravda. – 1952. – 11 zhovtnja.
34. Pivdenna pravda. – 1953. – 1 veresnja.
35. Tam samo.
36. O vvedenyyu sovместnogo obuchenija v shkolah Moskvy, Leningrada y drugyh gorodov // Sbornyk prykazov y rasporyazhenij Mynysterstva prosveshhenija RSFSR. – M., 1954, – N 34 – С. 3.
37. Pivdenna pravda. – 1956. – 8 sichnja.
38. Ob otmene platy za obuchenye v starshyh klassah srednyh shkol, srednyh spetsyal'nyh y vysshyyh uchebnyh zavedeniyah SSSR. Postanovlenye Soveta Mynystrov SSSR 6 yjunja 1956 g. // Narodnoe obrazovanye v SSSR. Obshheobrazovatel'naja shkola. Sbornyk dokumentov. 1917-1973. – M.: Pedagogyka, 1974. – S. 192-194.
39. Sbornyk Zakonov SSSR y ukazov Prezydyuma VS SSSR – M.: Gospolytyzdat. – 1966. – С. 200-211.
40. Zbirnyk postanov i rozporjadzhen' Urjadu URSS - №6 - 1959 r. – S. 8-14.
41. Pivdenna pravda. – 1959. – 15 kvitnja.
42. Pivdenna pravda. - 1956. – 7 lypnja.
43. Pivdenna pravda. - 1955. – 1 zhovtnja.
44. Pivdenna pravda. - 1956. – 13 lystopada.
45. Pivdenna pravda. – 1956. – 18 lystopada.
46. Pivdenna pravda. - 1956. – 4 sichnja.
47. Pivdenna pravda. – 1956. – 8 sichnja.
48. Pivdenna pravda. – 1958. – 12 ljutogo.
49. Pivdenna pravda. – 1959. – 27 sichnja.
50. Pivdenna pravda. – 1955. – 28 zhovtnja.
51. Pivdenna pravda. – 1956. – 26 grudnja.
52. Pivdenna pravda. – 1958. – 16 lystopada.
53. Pravda. – 1958. – 18 nojabrja.
54. Zakon SSSR «Ob ukreplenyy svyazy shkolы s zhyzn'ju y o dal'nejshem razvytyy systemy narodnogo obrazovanyja v SSSR». – 24 dekabrja 1958 g. // Narodnoe obrazovanye v SSSR. Obshheobrazovatel'naja shkola. Sbornyk dokumentov. 1917-1973 gg. / sost. A. A. Abakumov, N. P. Kuzyn, F. Y. Puzyrev, L. F. Lytvynov. – M.: Pedagogyka, 1974. – S. 53-61.
55. Juzhnaja pravda. – 1959. – 7 yjulja.
56. Tam zhe.

Грибеник М.В. Состояние школьного образования на Николаевщине по материалам областных газет (конец 40-50 гг. XX в.) На основе материалов периодических изданий, определены и проанализированы основные проблемы школьного образования Николаевской области. Установлена степень взаимодействия между прессой и указанной отраслью.

Ключевые понятия: периодические издания, статья, заметка, образование, оттепель, закон, постановление, образовательная реформа.

Grybenyk M.V. Condition of school in Nikolaev based on regional newspapers (end of 40-50 years of the XX c.) On the basis of periodicals, identified and analyzed the main problems of school education. Installed the degree of interaction between the press and the education sector.

Key words: periodicals, articles, notes, education, Khrushchev's Thaw, laws, regulations, educational reform.

Рецензент: Єрхов Г. П., доктор історичних наук, професор.

Стаття подана
7.04.2012